

GORIŠKI LIST

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292. Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 16. decembra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26 — lir, celoletna 52. — lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1. — lira, polletna naročn. 47. — lir, celoletna 90.

Prokletstvo kritiziranja

V vrsti napak, ki najbolj slabijo slovenski narod, je gotovo ena najžalostnejših in najusodnejših, pretirano zabavljanje, kritikastvo, nergaštvo ali kakor koli se že imenuje. To ugotovitev so postavili že mnogi časopisi, a vedno nove bridke izkušnje nas uče, da je treba zopet in zopet bičati to grdo napako, dokler je ne bomo popolnoma izbičali iz našega narodnega značaja.

Zabavljanje iz irra predvsem iz napuha in nevoščljivosti, ki sta oba glavna greha, iz katerih izvira cela vrsta drugih. Kadar kdo kaj naredi, se pojavijo takoj kritiki in ga zdelajo ter vzamejo vso zaslugo pri delu. Kadar se komu kaj ponesreči, se mu smejemo namesto, da bi ga bodrili. Pri drugih narodih ni tako. So narodi, ki se pri nogometnih predstavah ne smejejo napadalcu, ki je postal žogo mimo vrat, ampak mu ploskajo, češ, dobro je mislil, a žal zgrešil. Prav v tej navadi je velika življenjska zrelost. Kajti le narodi, ki jih ne razkrajata kuga zabavljanja, vzdržijo v zgodovini in se uveljavijo. Nič namreč bolj ne razdira in uničuje družbe kot nezbrzdano kritiziranje. Španski mistec Donoso Cortez je napisal, da s takim kritiziranjem potuje smrt incognito.

Zabavljanje izvira največkrat iz napačne, nezavedno spočete predpostavke, da mora biti na tem svetu vse idealno. Človek je duhovno-telesno bitje, nagnjen k slabemu, iskati angelje in svetnike namesto ljudi je nerealno. Zato je treba pri vseh človeških podjetjih pričakovati človeških napak. Nek pisec je zapisal, da so se Angleži pretolkli skozi težke dobe v zgodovini, ne zato ker so imeli dobre voditelje, ampak ker so znali skupaj držati pod slabimi in nezmožnimi voditelji.

Veliki Janez Ev. Krek ni proti ničemu tako nastopil, kot ravno proti nergaštvu. Čeprav mil po značaju je zaklical brezkompromisni stavke: „Nergače ven iz naših vrst!“

Poznavalci trdijo, da ne premorejo drugi narodi takih nergačev kot so Slovenci. O Prusih pravijo, da imajo „gobce“, da vse ozabavljajo in ogledajo, toda čez to njih zabavljanje se boči velik smisel za disciplino, ki da tudi zabavljanju svoje mesto in naredi iz njega tvorno kritiko, ki je vedno naravnana na končno dobro stvari.

V svetem boju, ki ga danes bojuje slovenski narod proti komunizmu, je vsako zabavljanje naroden zločin. Mi rabimo avtoritet, malih in velikih; velike ne morejo obstajati brez malih kakor ne gore brez predgorij. Mi rabimo solidne, pristranske odnose, v katerih more vsakdo najti toploto priznanja za delo in zasluge. Mi sami vemo za težave, ki obstajajo in vemo še bolje zanje kot vsi nergači, a rabimo vzdušja discipliniranosti in zaupanja, da jih premagamo. Vse to nam duši kuga zabavljanja in nerganja!

Zmaga nad nerganjem in zabavljanjem pa zahteva velike energije. Nič nam ne bo škodilo, če si jo privzgojimo!

USPELI NEMŠKI SUNKI V ITALIJI

Ponesrečeni boljševiški nastopi na Hrvaškem in na Madžarskem — Bitke pri gorovju Matra — Hudi boji pri Miškojcu — Težke izgube Amerikancev pri Aachnu

Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil javlja:

Po težkih izgubah zadnjih dni ameriška IX. armada ni več nadaljevala z napadi v velikem slogu pri Aachnu. Napadalni oddelki I. ameriške armade so južno od Rörja in jugovzhodno od Jülich, v gozdnem predelu med Vossenackom in Monschaum naleteči na hud nemški ogenj. Po umiku so znova napadli in zavzeli nekatere vasi. Sovražnik je izgubil pri tem 15 oklepnih vozil.

Boji pred utrabami v območju Saalauterna zadržujejo še vedno močne sovražnikove sile. V zelo ozkem pasu med Saargebüdom in Nizkimi Vogezi se je položaj izboljšal vsled nemških protisunkov in protinapadov. Severno od Hagenauskega gozda je sovražnik po hudih napadih mogel zasedeti nekaj ozemlja.

V zgornji Alzaciji so alpinske čete razčistile mesto in pokrajino

Reichenweierja in so ob tej priliki uničili sovražnikovo topništvo.

V osrednji Italiji so nemške čete napravile sunke v sovražne položaje južno od Bologne in zajele veliko ujetnikov. Na jugovzhodu od Faenze so se izjalovili britanski poskusi. Na področju severno od Russija se je prvi in peti kanadski oklepniški divizion posrečilo, da sta v teku gorčnih bojev na dveh ločkah vzpostavili mostišča na odseku Naviglia. Takojšnji proliukrepi nemških rezerv so dosegli, da je bilo eno izmed obojih mostišč razbito, drugo pa značno zoženo. Kanadčani so pustili na bojišču tristo mrlicev in rad slo zajetih ujetnikov.

V severovzhodni Hrvaški so se ponesrečili nasprotnikovi napadi na jugu in jugovzhodu Ungvara. Težišča velikih obrambnih bitk na vzhodu še vedno leže na mejah Madžarske. V severnem in severovzhodnem delu okolice

Budimpešte so nemški granadirji in oddelki SS zavirli močne sovjetske napade. Med kolenom Donave pri Waitzenu in Matrskim pogorjem še traja sovražni pritisk v smeri proti severozhodu in severozahodu, vendar sovjeti večeraj niso mogli doseči več kot nekaj krajevnih uspehov.

Tudi na severu od Miškojca so boljševiški in romunski oddelki nadaljevali napade, da bi razširili vdorno ozemlje pri reki Sajó in Hernadu v globino. Tako v tem kraju kakor tudi ob cesli, ki pelje iz Ungvara v Gasovio, so v teku hudi boji.

Pred vzhodno norveško obalo je majhna nemška spremljiva skletila štiri letala iz skupine britanskih lovskih bombnikov, ki so poskušali brezuspešen napad.

Zračno delovanje sovražnika na ozemlju rajha se je večeraj omejilo na osamljene napade na obmejna področja in na šibke napade lovcev.

in ne samo na Grškem, na plan pod krinko demokracije. Ali niso izjavili sovjetski diktatorji že v pričelku nemško-sovjetske vojne — in že prej v prvi vojni proti Finski — da so borci za svobodo in pravico narodov in ali nista diplomacija in vojno vodstvo komunistične diktature zasedli čisto demokratskih narodov, kakor so Finska in Baltiške države? Ali ni tudi preteklega meseca označil Kremelej Švice »profašizma«? Vseh teh stvari se moramo danes spominjati, če se v zahodni Evropi in na Balkanu zavijata upor in vstaja v palčih demokracij, če se v imenu svobode napada državni red in izpikopuje državna avtoriteta.

Sovjeti podpirajo upore proti Angležem

Grški komunisti so napadli angleške vojašnice v Atenah. Pri bojih je morala sodelovati tudi RAF, ki je bombardirala komunistične položaje. Komunisti so pozvali vse Grke na boj proti Angležem. Zaradi te agitacije in zaradi neodjenljivosti komunističnih voditeljev so se razbila vsa pogodjanja za premirje. Eden je v spodnji zbornici priznal, da uporniki dobivajo pomoč iz Bolgarije, ki so je zasedli Sovjeti.

Veliki upori proti boljševikom

Nek sovjetski padalec, ki je bil ujet na Ogrskem, poroča, da so v Ukrajini, ob Donu in na Kavkazu veliki upori proti boljševikom. Moskva se trudi, da bi jih z drakoničnimi odredbami zadušila. Zaradi masovnega deportiranja ljudi v Sibirijo, iz dneva v dan rase število borcev za svobodo.

Artur Kroch se v „New York Timesu“ zelo pesimistično izraža o evropskem položaju. Odobrava Stettinuisovo lekcijo, kj jo je dal Angležem, ko je izjavil, da se nimajo oni vtikati v ostale evropske dežele. Obžaluje pa, da ni dal enake lekcije tudi Sovjetski Zvezi, ki je zaradi svojega predrznega vtikanja v romunske, bolgarske in poljske zadeve napravila že toliko gorja.

Belgijska kriza ponovno poostrena

Stockholm, decembra. Po kratkem odmoru so boljševiki pričeli spel z napadi na belgijsko Pierlotovo vlado. Kakor javlja agencija Reuter iz Bruslja, se je opozicija proti vladi občutno poostрила. V zadnjih 36 urah so posegli v življenje razni važni dogodki, ki so jih izzvali boljševiki. Tako so le-ti sklenili, da bodo popolnoma ignorirali Pierlotovo grožnjo prepovedi njihovega časopisja. Dalje so priobčili nek madifest, ki poziva k padcu vlade. Končno so naredili korake, da bi izvedli izstop marksističnih ministrov iz vlade ter usvarili tako zvano osredotočenje vseh demokratskih sil, kar so napravili v drugih deželah z uspehom ter uporabljajo te fraze za izobesek za boljševiške mogolce.

Dopisnik britanskega nedeljskega časopisa »Reynold News« piše, da počasi pričenjajo Angloamerikanci uvidevali, da je vsak poskus stabilizacije Pierlotove vlade obsojen na pogin. Ustvarjeni so načrti, po katerih naj bi se Pierlot fiho umaknil s političnega odra, in sicer že kmalu.

HELLAS...

Se ni utihnil odmev varšavske tragedije in že pretresa mozeg človeštva nova tragedija, še strašnejša od prve. V deželi klasične tragedije se odigrava danes tragedija človeštva. Paris je vstal iz preteklosti in zopet ponovil igro z usodnim jabolkom. Ni našel Helene sedaj in zato je vrgel usodno jabolko veliko lepši simbolični figuri, svoj domovini in s tem vnel spor svetovnih velikanov za njeno posest.

V prvem trenutku se je zazdelo, da so se sedaj odprle oči. Churchill je dvignil svoj glas v spodnji zbornici in izrekel besede, ki so brezdvomno bile prejasen izraz njegovega mnenja. A kaj je dosegel s tem? To da je moral brezpogojno uvideti, da je sam in da jo je zavozil. Ustrašil se je brezdvomno samega sebe, ker je govoril v imenu ponosne Anglije in uvidel, da ni nihče zatrepetal, niti slabotne organizacije Elasa in Eama, ki se mu smejejo iz pobočij Epira in iz ulic Aten samih. Mnogo časopisje, ki je doslej bilo steber, na katerega je naslanjal vse svoje delo, mu je prineslo še hujše razočaranje. Predolgo je božal Moskvo in predolgo je nje trabant v svetu romantično imenoval patrijotje. Napravil je iz banditov patrijote in sedaj bi hotel iz patrijotov napraviti bandite. In to ni lahko. Past, ki jo je nastavil Nemčiji in njenim zaveznikom se je zaprla. Toda ne nad Nemčijo in njenimi zavezniki, prišla je njega. Vprašanje je le sedaj, ali se mu bo posrečilo rešiti svoje interese ali pa jih bo moral pustiti Kremejlu in se umakniti. Pokazal je v prvem trenutku dobro voljo.

Med tem je položaj v Grčiji strmoglavil v kaos. Atene so se spremenile v bojno pozorišče in Pirej je pod ognjem minometalcev. General Scobie, ki ve da nastopa v imenu Churchilla, je pokazal precejšnjo energijo. V svojem proglasu je izjavil, da bo podpiral vlado Papandrea za vsako ceno. Vojska, ki jo je Grčija že morala prestati, je obledela pred strahoto te notranje vojne. Agenti Moskve so sedaj tam v svojem elementu. Podpira jih strašna beda, inflacija in nered, trije sardovi angloameriške okupacije. Lačne množice so postale lahek plen ideje, ki jim obljublja ne le raj na zemlji, temveč tudi maščevanje nad dozdavnimi krivci te bede. Dolgoletna prerokovanja Nemčije se uresničujejo, naša opomini postajajo dejstva. Vsa pretoklost partizanskih dežel: zavzema obliko tragične farze, vsa partizanska propaganda o narodno-osvobodilni pokretih se razblinjuje, izginja. Pošast kaže svoj pravi obraz in se krohoče v svet. Nje smeh pa je klobuta za Churchilla bolj kot za kogar koli. Kakor tiger, ki zavoha kri, tudi partizani ne morejo več skrivati svoje prave narave. Cozd je dovršil svoje delo. Vrgel je raz njih sled evronske civilizacije in vzbudil v njih nagon trogloditov. In ti trogloditi naj potem narekujejo svetu postave, ker tako želi in zahteva Moskva.

Anglija in Amerika sta jim dajala orožje in sedaj to orožje služi za boj proti angleškim četam. Ameriki ta stvar ne leži baš na sreč. Tudi strašna resnica, ki bi si jo Evropa morala zapomniti. Je li tako kratkovidna da misli, da bo Atlantik komunizmu za-

dozna zapreka in da je Amerika zavarovana proti njemu pri kakšni vsemogočni ameriškanski zavarovalni družbi?

Tedaj bo pač tudi ona spregledala, toda morda prepozno...

V deželi klasične tragedije se odigrava tragedija človeštva.

Stalin pa se krohota, krohota... (ojec)

„Oblaki nad Balkanom“

Bern, decembra. Pod naslovom »Oblaki nad Balkanom« priobčuje švicarsko časopisje članek, v katerem svari pred grozno nevarnostjo boljševiške zaohodne Evrope: »Senca Kremlja zatemnjuje danes Grško. Kmalu bo lahko zatemnila vso zahodno Evropo, če bo uspelo komunistični propagandi, da nadomesti člane demokratskih vlad, ki jih prej obdolži fašizma, z odločnimi pristasi komunistične diktature. Churchillova debata v angleški Spodnji zbornici ni nikakor le zadeva združenih narodov. Ona mora v vsej Evropi in s tem tudi v Švici izzvali posebno zanimanje. Saj je že tako, da niso le v Grčiji, temveč tudi v Belgiji, Franciji in Jugoslaviji na dnevnem redu le nemiri in izzivanja državne uprave. Če bodo v Belgiji Pierlotovo vlado vrgli komunistični manevri, če se v Franciji večerajšnje odporiško gibanje noče podrediti današnji državni upravi, če je v Grčiji prišlo do državljanske vojne in morajo angleški tanki, topništvo in letala posegati v borbo proti pristatšem zavezniške sile, so to vsi simplomi resnično evropskega pomena. Churchill je nakazal, kakšno igro v nekaterih deželah najbolj neodgovorni hujskači naroda z ideološkimi brazami igrajo, ki jo zavezniki večkrat podcenjujejo ali pa ji ne pripisujejo dovolj važnosti. Nevarno je zapuati oči pred dejstvi, da prihaja revolucijski totalitarizem šele danes

PRIJATELJSKI VECER

V sredo zvečer ob 7.30 se je vršil v Trstu prijateljski sestanek domobranskih častnikov in častnikov Srbskega dobrovoljskega korpusa, katerega je priredil Hauptamtsleiter in član nemške državne zbornice dr. Lapper s svojim stabom strokovnjakov za kulturo in propagando.

Sestanek se je udeležil poveljnik Narodnih straž na Primorskem g. polkovnik Kokalj in načelnik dobrovoljskega štaba g. podpolkovnik Tartalovič. Z nemške strani sta poostala sestanek še dr. Ceriack, tiskovni šef pri Vrhovnem komisarijatu in g. Mateschitz, načelnik aktivne propagande.

Sestanek je potekel v vzdušju prijateljstva in medsebojnega razumevanja ter je popolnoma dosegel svoj namen.

† Meničanin

V bojih s komunističnimi tolpmi na Dolenjskem je v soboto 9. decembra junaško padel poveljnik domobranske bojne skupine, stolnik Dušan Meničanin. Padel je eden najhrabrejših protikomunističnih borcev in domobranskih častnikov, saj je bil za svojo hrabrost odlikovan julija meseca z vojnim križcem za zasluge II. stopnje.

Po rodu je bil Hrvat — rojen v Rujevcu Pri Dvoru na Hrvaškem 10. maja 1904. —, toda po dolgotrajnem bivanju v Sloveniji kot planinski častnik pa se je čisto prilagodil našemu življenju. Ludi po zlomu jugoslovanske vojske je ostal v Sloveniji, ki se mu je zelo priljubila in se je takoj, ko se je pokazala potreba, javil na službo, da tako tudi on pripomore k uspešnemu boju proti zločinskemu komunizmu. Vršil je službo po raznih posojeniških Dolenjske, bil poveljnik treh čet in končno postal poveljnik adarne bojne skupine, kjer je vsa njegova hrabrost prišla do veljave. Tako je šel v soboto z izvidniško skupino pogledat za bežečimi partizani, pa ga je pri tem zadela smrtonosna krogla naravnost v srce. Ko so domobranci zvedeli za njegovo junaško smrt, se niso čudili njegovi smrti, ampak so se čudili, da ga krogle že prej niso zadete, kajli stolnik je pri vsakem napadu prvi drvel proti skritim komunističnim zasadam in s prezirno smrti vedno sloje poveljeval svojim hrabrim borcem.

Mrtvega junaška so prepeljali v Ljubljano, kjer so mu v ponedeljek 11. t. m. ob pol treh pri sv.

Križu domobranci priredili vojaško pogrebno svečanost. Svečanosti se je udeležil poleg prezidenla generala Rupnika še nemški polkovnik Nickl, ki je podelil mrtvemu junaku poslednje priznanje za njegovo hrabrost in njegovo junaštvo, odlikovanje železnega križca II stopnje, poveljnik Slov. Nar. Var. Zbora polkovnik Kokalj, demobranski poveljnik podpolkovnik Krencar in mnogi nemški in domobranski častniki.

Težko so se poslovili domobranci od svojega priljubljenega poveljnika, težko jim je, da jih je zapustil častnik, ki jim je bil zgled hrabrosti in lovarstva. Toda polna jih la smrt ni, saj dobro vedo, da se vsi sklenili borili se do konca proti našemu največjemu sovražniku, komunizmu. V domobranskih vrstah je padlo že mnogo hrabrih borcev, a na njihova mesta prihajajo novi, mlajši, ki hočejo posnemati junaški zgled padlih junakov.

Brat, bodi pravičen

Ce si srečen in vesel, da naša deca obiskuje slovensko šolo in se uči s še večjim veseljem kol si sam pričakoval, tvojega lepšega materinega jezika, ali je to greh in se lahko kakemu človeku očila, da je proti enemu ali drugemu laboru?

Ce si vzradošen, ko je tvoja deca napolnila dvorano na travniku za Miklavževanje in uživa največjo radost in veselje po tolikih letih, ali je to tudi greh staršev in ali škoduje tak človek eni ali drugi slranki?

Ce te veseli in si neizmerno vesel in srečen, da lahko vsako nedeljo in praznik prepevas pri slov. službi božji, ko ti je skupšček 25 dobrih let bil zaprt in se bal posledic in groženj, ali je to še večji greh, ali je to klenkalkizem, domobranstvo in bogvedu še kaj?

Ce naš človek obžaluje nepravilne, nedolžne ali neprevidevne smrti brata, zopet so tu očitajda da ne pojmuje časa in da ne zna lehati besed.

Ce je sedaj županstvo mesta Gorice upeljalo dvojezične tablice pri svojih uradih ali je to tudi v škodo Slovincem?

Ce goriška Prefektura popravlja storjeno krivico goriškim Slovincem in vrača slovenska priimke slovenskim družinam, ali je to tudi proti narodu in slov. domovini?

In če danes se veseli Irgovec, krčmar ali kavarnar, da sme vdan, vljudno in z veseljem pozdraviti gosta v materinem jeziku ali je to tudi škodljivo ljudem naše ga pokolenja?

Vsa ta vprašanja sem želel navesti, da bi nekaterim ušgal ugasnjeno srce, ki nevede ali s hudobijo žalijo svojega brata, ki tako goreče želi slišati, govoriti, prepevati in se pripravati v materinščini, pa mu nekateri očilajo, da je prolinarodnega mišljenja in ne pojmuje prave svobode, ki ima prihi.

Dolgoletni hlapci še se nismo spametovali, še bi želeli imeti tablice po stenah o jeziku. Bog daj pameli, najprvo goriškim Slovincem, da ne bi zavozili čolniska, ki komaj plave po Soči. Za to dragi bratci, ne grenite

veselja staršev z nizkolnimi neprimernimi očilki, ker nam je pol življenja, veselja in učenja naše mile in blage dece. Se posebno sedaj, ko smo sami uvideli našo napako, da je bil strah na naši strani, kako bo z našo deco, ali bo zmogla učenja v materinem jeziku, ko je toliko let bila primorana učiti se tuje ga jezika. V naše začudenje moramo sedaj pridrili, da so naši otroci v našo neizmerno čudo, kar na meh poprijeli se jezika in ga v tako kratkem času popolnoma obvladujejo. Teh vsilic ne pišem v svrhu kakšne propagande, izprašajte otroke in prepričali se bodele vsi, posebno še oni starši, ki dvomijo o Slovenski šoli.

Upam, da vsakteri pošta slovenski brat bo mojega mnenja, da kar se je dosedaj v tem kratkem času doseglo, ni v škodo Slovincem, še manj katerikoli slranki in vsak kdor hrani v sebi le koljičkaj poštenja in častli ne sme želiti nikogar, ki odobrava to delo, in je v koristi le nam, to je Slovincem. To ni nikakršno orožje proti bratom ampak oživitev slovenskega jezika, kulture in napredka.

Za to dragi brat, glej skozi pravične naočnike in ne s strankarskimi in bodeš tudi ti postal pravičen brat tvojemu bratu.

R. B.

Ljudska univerza v Gorici

Ljudska univerza v Gorici bo priredila v zimski dobi vrsto poljudno znanstvenih predavanj, ki bodo vsak leden.

Prvo predavanje bo v ponedeljek 18. decembra ob 6 uri zvečer, v prostori Ljudske univerze v ulici 24. maja št. 18 prvo nadstropje. Govoril bo gospod dr. Jože Lovrenčič, ravnatelj slovenske gimnazije v Gorici: Simon Gregorčič, pesnik goriške zemlje. Ker bo to prvo predavanje posvečeno pesniku ob stoletnici njegovega rojstva, vabimo vse zbirne Goričane, da se predavanja vdelečijo.

DEJSTVA IN UGOTOVITVE

Partizanske „budnice“

„Budimo zaspance, da se zbudijo in vstanejo, budimo jih z večjim ali manjšim uspehom. Vprašanje uspeha budnic je negotovo, pač pa brez dvoma in stoprocentno drži, da budimo samo tam, kjer kdo spi. Budnice so torej znak spanja. To spanje pa je lahko dvojno. Tistih, ki se še niso nikdar prebudili in je spanje tistih, ki so bili že »prebujeni« in so druge »prebujali«, pa so se potem naveličali, obupali in spet zaspali.

Vsekakor gre za ta drugi primer pri partizanskih budnicah, ki jih čujemo že od poltja naprej.

Najprej je Kardelj na zborovanju aktivistov OF pozval vse komuniste k živi budnosti, da ne napravijo »pridobitev« triletnega komunističnega boja. (Glej: »Slovenski poročevalcu« z dne 15. septembra.)

Naslednja glasnejša budnica je prišla iz pod peresa horjulskega krvnika Ceneta Logarja, ki je v »Smernicah« organu politkomisarjata glavnega štaba NOV in POS (št. 2) napisal: »Tovariši, budni in oprezni nismo več!«, v katerem pravi med drugim: »Sovražnik se zaveda, da se mi uspavamo zaradi svojih uspehov in uspehov svojih zavveznikov. Sovražnik ve, da je to zanj najugodnejši trenutek, ko smo mi popolnoma gotovi zmage, pa je še nimamo v roki. Da, naša vojska je podobna divjemu petelinu na borovcu. Lovec ve, da ga more ustreliti, ko prepeva svojo visoko pesem, pesem zmage. Toda pojemo jo še prezgodaj.«

Kidrič, slovenski Stalinčič, je v »Naši vojski« št. 15, napisal uvodnik, v katerem poziva predvsem k politični budnosti vse borce in oficirje NOV-a.

Končno se je oglasil še Marjan Breclj v »Slovenskem poročevalcu«, št. 36., s člankom »Ostanimo budni«, v katerem poziva komuniste, naj ostanejo budni pred poizkusi reakcije, ki se skuša vsidrati v njihovih lastnih vrstah. Članek se konča z besedami: »Ostali moramo budni, ne da bi pri tem kakorkoli krenili s polti, ki nam jo danes črta naša narodno-osvobodilna borba.«

Kaj je vzrok tem budnicam, nam povejo buditelji sami. Protikomunistične sile še daleč niso premagane in se iz dneva v dan krepijo. Osvaja-

jo nova področja in se že stiskajo komunističnemu zmaju skozi vrata.

Še dva dokumenta k 15. septembru

Kakor je znano, je bil rok za predajo, ki ga je dala komunistična partija domobrancem in drugim nekomunistom postavljen za 15. september, prestavljen na 15. januar. Ker hočejo nekateri to blamažo komunistične partije nekoliko olepšati, da rok 15. septembra ni bil tako hudo mišljen, naj navedemo le dve mesti iz partizanskih časopisov. Boris Kidrič pravi v »Slovenskem poročevalcu«: »15. september ni kot rok maršala Tita v nobenem pogledu slučajen datum. ...Toda za ljudi, ki jih 15. september ni odvrnil z njihove izdajalske poti, v Osvobodilni Fronti ni več prostora.« Edvard Kardelj pa je v članku »Zaprta vrata«, ki ga je napisal v 22. številki »Ljudske pravice«, odločno izjavil: »Prepozno! Vrata so se zaprla. Besedo imajo poslej samo še naša narodna sodišča!« A vendar so se vrata odprla! In se še bodo!

PREHRANA

Jajca

Od 14. t. m. so v prodaji jajca in sicer za stalne odjemalce pri sledečih Irgovinah:

Grabl Marja, Don Boscova ulica; Fabris Jožef, Korso Multi; Iliano Katarina, ulica Formica; Klavara Angela, ulica Sv. Klara; Klavara Angela, Carducijeva ulica; Kodrič Angel, Moreljeva ulica; la Provida, ulica Petarka; Luciani Ernest, ulica Fanti; Mauri Janez, ulica Cappuccini; Madon Marja, ulica Favelli; Meil Julij, Korso Verdi; Masina Josipina, ulica Duca D'Aosia; Marznoo Angelita, ulica Capela; Mijloca Leonard, Irg Sv. Anona; Novak Marja, pokrija trznica; Orlandi Terezija, Riva Casielo.

Te jajca boste dobili na odrezek št. 27 po 7.— lir eno.

Kurjava

Pokrajinski prehranjevalni urad sporoča, da se je začelo v četrtek 14. t. m. razdeljevanje mesa za kurjavo pri vseh krajevnih Irgovinah.

Cene za vino

Cene za vino so: V javnih lokalih po 44.— lir liter. V steklenicah po (steklenica najaj) 40.— lir liter.

Dr. Joža Lovrenčič:

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Poleg pesmi pa je živela tudi pripovedka in zanimivo je, da je prav v goriških gorah ohranjena zgodba o Trentarskem študentu, ki se je zapisal hudiču. Tega motiva drugod na Slovenskem ne najdemo in je verjetno, da je prav v tem stoletju nastala ta pripovedka ob potujočih šolarjih, ki so čez Bovško in Kobariško hodili v Italijo, kakor sem poudaril v svojem Sholarju iz Trente. Ti potujoči šolarji so gotovo v Posočju zapustili tudi marsikatero svojo pesem, ki je pozneje ponarodela...

Glede naših spomenikov v stoletju reformacije moremo torej reči, da obsegajo:

1. Marijino naročilo Urški Ferligojevi l. 1539.
2. Besedilo razmejitve na Tolminskem po Wormskem miru 1521.
3. Bonomov pouk v slovenščini v Trstu.
4. Trubarjevo pridiganje v Rubijah, Gorici, Sv. Križu in v Trstu.
5. Goriški rokopis iz l. 1551.
6. Kreljevc delo: 11. pesmi, Otročja biblija in prevod Spaltenbergove pesmice.

7. Delo svetlega Konzula iz Buzeta, P. P. Vergerija in Matija Vrhšica — Flaccija Illyica.

8. Protiretornsko delo šk. v Urbana Tekstorja — Lavčena, Konrada Glušiča, Janeza Tavčarja in slovenski katekizem škofa Ingenerija (1.76—1690.)

9. Viletičev zapisnik v glagolskem misalu iz Kamenj 1583 in g. v slovenske knjige v Š. Petru in v Črnicah.

10. Table na okvenih vratih z izvlečkom katekizma v slovenskem jeziku in končno še

11. Nicolettijevo poročilo o naši narodni pesmi na Tolminskem, ki je živela in, čeprav tedaj ne zapisana, preživela stoletja in je še sedaj ohranjena med narodom in v Štrekljevi zbirki.

III.

Devinskega servila in devinskega kapucina

Kakor smo videli, da je prvi spomenik slovenske besede iz Posočja v zvezi s samostanom v Štivanu, tako je tudi prva tukajšnja tiskana knjiga s slovenskimi teksti nastala ob slovenski obali blizu Štivanja — v sosednem Devinu, kjer je devinski pref Rajmund VI. della Torre leta 1598 ustanovil nov samostan servitov. V ta samostan je prišel leta 1601.

Fra Gregorio Alasia da Sommaripa del Bosco v Piemontu.

Fra Gregorio je ostal v Devinu 11 let. Leta 1612 se je namreč vrnil v Italijo, kjer je umrl leta 1626.

Serviti devinskega samostana so gotovo skrbeli tudi za dušno pastirstvo v Devinu in okolici, ožji in širši; ker je bilo prebivalstvo slovensko, so morali pač znati slovenski jezik ali pa so se ga morali naučiti, ako so hoteli uspešno vršiti svoje poslanstvo. Povedal sem že, kako so v boju proti reformaciji sklenili na videmski in goriški sinodi, da je treba opravljati dušno pastirstvo med ljudstvom v narodnem jeziku, in sprejeli tudi sklep, da se morajo poglobitve molitve in temeljni nauki nabiti pri vsaki župni cerkvi in vrata v domačem jeziku. Po teh sinodalnih odredbah so se morali kajpada ravnati tudi devinski serviti. Fra Gregorio, ki se je slovenščine iz potrebe naučil gotovo šele v Devinu, je spoznal, kako bi bilo prav, če bi njegovi sobratje ali kateri koli duhovnik, ki ne obvlada še slovenščine, imeli kako priročno knjigo, iz katere bi se mogli vsaj za silo naučiti jezik ljudstva, med katerim živijo in delajo. Ker take knjige dotlej ni bilo, se je lotil sam dela in ga končal na svoj god v marcu na dan svetega Gregorja 1607, nakar se je še isto leto natisnil:

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Iz Opatjega sela

Te dni smo zvedeli, da je v neki hiši v Brancici bil ustreljen Jože Pahor iz Nove vasi, po domače »Karišič«, po partizansko pa »Mišel«. Ta je bil tipičen kraški komunist. Komunističnih idej se je navzel največ v Franciji, kjer je več let delal. Ko se je ob polomu francoske vojske vrnil domov na Kras, je na videz čisto miroval, dokler ga lepega dne spomladi 1943 niso partizani »silo odpeljali«. Po 8. septembra lanskega leta je postal eden vodilnih, ki so z brzostrelko strašili po opajski občini. Na njegov način in na račun nekaterih drugih domačih kolovodij gredo vse žrtve, ki so padle v opajski občini pod partizansko kroglo: Jože Marušič z Lokvice, Vilma Ferletič ter njen oče in njena mati, dalje Albert Gorjan (oče sedmih otrok) in Dominik Bojc, ki so vsi bili umorjeni lani septembra meseca. Poleg teh domačinov na leži zakonanih po opajskih gmajnah še lepo število drugih žrtev partizanske pravdnosti, ki ve za njihova imena le Bog. Toda med vsemi sta omembe vredna dva moža: Angel Pahor, iz Nove vasi in Karel Pahor iz Opatjega sela. Prvi je prav za prav bil ljubljčan, ker je po prvi svetovni vojni živel dol-

go let v Ljubljani in je tam tudi imel družino. Med Primorci v Ljubljani je bil zelo znana osebnost, vendar se politično nikjer ni eksponiral. Lani o Vseh Svetih je prišel domov na Kras obiskat starega očeta in materin grob. Toda še isti večer ga je prišla obiskat VOS, češ naj gre z njimi na komando v Sela.

Šel je, toda ni se vrnil več. Zaman ga je čakal oče, zaman so ga čakale sestre in zaman ga še danes čakajo žena in otroci. Neki prisilni mobiliziraneec je pozneje prinesel vest, da so ga še isti večer, ko so ga odpeljali, tudi justificarali. Odgovornost za njegovo smrt, trde domačini, nosi ravno pokojni Karišič.

O smrti Karla Pahorja, ki je bil bratranec Titovega ministra Draga Marušiča, so časniki že poročali: postal je žrtev domačih terencev in VOS-a.

Kar pa je najbolj značilno za vse te zločine storjene v opajski občini, je vidna kazen božja, ki zadeva zločince, oziroma vse glavne nosilce odgovornosti zanje. Danes so po večini že vsi ali pod zemljo ali na v Nemčiji. Le še par »ta hudih« užiiva zlato svobodo. Toda tudi oni naj se zaveda-jo, da kri nedolžnih vpije k nebu po maščevanju!

DOPISI

Kal

Poleg naših terencev, kakor so G. Šper, Šmonov Andrej, Kmetičev, Francov in drugi bližnjih vasi, katerim je edina skrb živeti na račun svojega bližnjega ter uničiti čim več življenj in imetij, da se bodo lažje povzeli po OF-arski lestvi, kat- ra jih bo kmalu pripeljala do viška »gavg«, ne s nemo prezreti naša dekleta. Te časti sta vredni le Albinci Ščepova in Francova, Danica Štarcova in Ida Gašperjeva, če se bo pa za naprej kaj bolj izkazala, pa še kakšna druga. To so dekleta! Saj so bile pred 8. septembra »fiamme« polizancev, sedaj pa ena sekretarka, druga predsednica, tretja pa se več tako, da so vse na vodilnih mestih Slovenskega naroda. Da bi jih kdo šlišal, kako znajo izgovarjati »Izda-

jalcji« in podobne OF-afsrke fraze, kaj to pomeni pa ne vedo, ker so same prave izdajke in sramota lastnemu narodu. Odhod bagogljencev 8. septembra je bistre oči teh slovenskih deklet orosil, prihod tržaške brigade jih je pa posušil. Kako bi jih ne, saj so to eni in isti graditelji naše boljše bodočnosti. Kako naj sedaj imenujejo za izdajalce vse tiste poštene vaščane, ko so se same izdale s svojimi pismi in slikami, katere so padle z njihovimi ljubčki »camerati della brigata trisestina« v roke pravice. Gotovo je tudi to za narod, saj so se ti »camerati« z našimi in na naših tleh borili. To naj bi bila tista zlata OF, ta naj reši naš narod nadaljnjega tujega jarma, to naj bi bile vzor bodočih slovenskih mater, katerim bi zaupali in posvečali narodovo obranitev. Tolažimo se z upanjem, da ni več daleč dan, ko se takšni ljudje ne bodo mogli več skriti pred zahtevo končnega računa, kot se skrivajo pr. a čistkami,

Iz Deskel

Sklicujoč se na dopis z naše vasi objavljen v predzadnji številki »Goriškega lista« moram resnici na ljubo povedati, da je dopisnik izpustil še sledeče naše težave:

Mi smo plačali OF že zdavnaj tako visok in materialni krvni davok, da nam ga nobena dobrota tega sveta ne more povrniti. Zato pa tudi mi, kakor po vseh drugih okrajih hočemo izražati naše želje in potrebe. Po zaslugi domačih ovaduhov, kateri so deloma prišli v roke pravici, deloma pa spoznali njih kriva pota, so nam že kmalu v začetku »osvobajanja« odpeljali in pobili nekaj naših najbolj uglednih in aktivnih rojakov. Naj omenim samo g. Nanuta, ki je bil poznan po vsej deželi. Ko so rdeči veljaki spoznali, da se naša vas ne bo sama po sebi več žrtvovala peklenkim idejam OF, katerim je v začetku podlegla, so nam preskrbeli tujega ovaduha. To je neki potepuh Matevž Lukov iz Kala, ki naj bi nas ovajal gozdnim krvnikom. Priporočamo temu izprijencu Matevžu, da se takoj vrne in oprime dela na svoji kmetiji, katero je prepustil edinemu članu družine, svoji že stari onemogli materi, ker drugače mu bomo mi preskrbeli to, kar išče.

Kras

Slišali smo, da je na Krasu, kadar dobijo »Goriški list« velik praznik za družino. Tisti dan se zgodaj zvečer zaklenejo v hišo, in vsa družina se zbere okrog tistega, ki bere list, in poslušajo s sveto zbranostjo. — Predragi tovariši, tako so pred dvema letoma brali vaše liste in letake, skrivaj in z največjim spoštovanjem, ker se menili, da je v njih resnica. Danes pa sprejemajo vašo literaturo iz rok propagandistke in ji plačajo tri lire zato, da se je odkrižajo in pa zato, da lahko skrijejo »Goriški list« v »Partizanski dnevnik«. Takoj je: laž ima kratke noge!

Kamnje

Zadnji teden so noč za nočjo vozili tolovaji cele vrste mož, žen, in deklet skozi vas naprej proti Vitovljem, vse močno zastraženo. Tu pa tam smo koga spoznali, da so ljudje iz bližnje okolice. Zadaž za njimi je šla cela kolona natepanih voz naropanelega blaga. Ljudje so začeli vsajati in misliti, kaj to pomeni? Nikogar niso upali uprašati. Gozda jih je začela objemati. Beseda jim je v zastonja. Kajti videti smo žalosne

dubovljane iz bližnjih Škrič, kako jih peljejo v pregnanstvo. Tako je delo terencev za narod! Mislijo, da si pletejo venec slave. Toda zmotili so se. Kajti bič je tudi zanje že pripravljen in mu ne bo ušel nihče.

Ajdovščina

24. novembra so partizani popolnoma izropali lekarno g. Simčiča. Ker zdravil sami ne znajo pripravljati so vzeli s seboj tudi lekarnarja g. Venčeslava Ščko. Saj ni čudno, saj ima že od prej svojega sina pri tolovajih. Isti dan so tudi obiskali tukajšnjega zdravnika Angela Furlana. Lepo jih je sprejel, pogostil, napil in oblekel. Ker jim ni bilo vse to dovolj, so zahtevali še njega s seboj in ga odpeljali. — Osvobajati sta nas prišla tudi Jože Wilfan in narodni pesnik in pisatelj France Bevk in sicer kar na konjih. Po noči pa je prišla nemška vojska in konja sta bila zanju izgubljena.

Šturje

8. december je bil več let v preteklosti eden najlepših Marijinih praznikov za vso duhovnijo. Pred 15 leti so se prvič pripravili fantje in si ustanovili fantovsko Marijino »kongregacijo«. Vsa leta je najlepše uspevala. Leto za letom so se vršili novi sprejemi, vrstila so se tridnevna češčenja sv. Rešnjega Telesa z mnogimi stanovskimi govori najboljših govornikov naš dežele. Vse to je povzdignilo veličastnost tega praznika. Domači verniki in iz okolice so se vedno polnoštevino udeleževali te pobožnosti in je bila cerkev vedno polna. Vse je tekmovalo, moške, žene, fantje, dekleta in otroci, vsak v svoji organizaciji. Tako je bilo do letošnjega leta. Ob 15 obletnici fantovske Marijine kongregacije, pa je naša župnija osirotela. Naš nadvse marljiv č. g. župnik Srečko Gregorc nas je letos 28. novembra zapustil. Župnijo upravlja sedaj č. g. župnik Bratina Dušan. Ljudstvo žaljuje ob spominih na preteklost. V cerkvi sama praznina. Kje so možje, fantje, kje so dekleta? Osvobodili so nas!

OBJAVE

Obvezna delovna služba

Pokrajinski nameslitveni urad sporoča po odredbi višjih oblasti, da so od od večeraj 15. decembra dalje ukinjeni vsi turnusi za nameščence podjelij in ustanov, za

katere so bili dopuščeni redni turnusi. Zato morajo vsi delavci delati dnevno in redno.

Zato se ne bodo izdale živilske in lobačne nakaznice za mesec januar listim, ki ne bodo mogli dokazati, da so delali vsaj 15 dni v decembru.

Proti listim, ki izkaznic ne bodo dobili, se bodo podvzeli ostrejši ukrepi.

Nagrade delavcem v Nemčiji

Nemški Berater je določil, da se bo delavcem, ki so se javili za delo v Nemčiji, izplačala nagrada 5000 lir. Od teh bo 2000 dobil delavec na roko, ostalih 3000 bo dobila družina, čež ko bo delavec prekoračil mejo.

Prijave za delo v Nemčiji se sprejemajo v pokrajinskem nameslitvenem uradu v Gorici ulica Canova II - palača Frate.

Misel za nedeljo

Utrinki iz večnosti

»Priznal je in ni tajil; priznal je: Jaz nisem Kristus (t. j. obljubljeni Odrešenik)... sredi med vami pa stoji, katerega vi ne poznate, ta, ki pride za menoj, ki je pa pred menoj, in jaz nisem vreden, da bi mu odvezal jermen njegovega obuvala.«

Dandanes je nemalo ljudi, ki se narodom predstavljajo kot odrešeniki celo mimo Kristusa in proti njemu, od katerega edinega morejo narodi vseh časov pričakovati ozdravljenja in rešenja. Predstavljajo se pa za rešenike, ker ne poznajo ne svoje slepote in moralne revščine in ne resničnih potreb tistih, ki naj jih rešujejo.

Pravi delavci za blagor narodov ne preceňujejo svojih zmoglosti in se nikdar ne predstavljajo za nekaj, kar ne morejo biti. Tudi nikdar ne obetajo stvari, ki jih nimajo in zato tudi ne morejo dati.

Res veliki ljudje radi priznajo, da so tudi sami rešenja potrebni in da je le malo več tisto, kar morejo bližnjemu dobrega storiti. Tisto malo pa, kar morejo storiti, skušajo storiti v veliki ponižnosti in v čim popolnejši meri. In to storijo z veliko hvaležnostjo do Boga, ki jim je dal, da morejo drugim dajati.

Na ta način postane tudi najmanjši med nami velik in narodu koristen. Skušaj biti tak tudi ti!

Vocabolario Italiano e Schiavo. Che contiene una breve istruzione per apprendere facilmente detta lingua Sciava, le lor ordinarie salutazioni, con un ragionamento famigliare per gli viandanti. Aggiuntovi anco in fine il Pater noster, l'Aue Maria, il Credo, i Precetti di Dio, e della S. Chiesa, con alcune lodi spirituali solite a cantarsi da questi popoli nelle maggiori solennita dell'anno.

Racolto da Fra Gregorio Alasia da Sommaripa dell'Ordine de' Serui della B. V. Maria l'N VDINE MDCVII. — Na zadnji strani — list 112 a — je označena še tiskarna: In Vdine Apresso Gio. Battista Natolini MDCVII.

Ta Sommaripova knjižica — edini izvod je še ohranjen iz Kopitarjeve zupuščine v ljubljanski vseučiliški knjižnici — je po svoji zunanosti neznatna: 90 mm visoka, 68 mm široka in obsega 111 listov, to je 222 strani. Njeno vsebino navaja po tedanji navadi že sam avtor v naslovu: kratko navodilo za lahko priučitev slovenskega jezika, navadne slovenske pozdrave in domače pogovore za popotnike, od 22b lista (44 str.) do 99a lista (198 str.) sledi italijansko slovenski slovar z okoli 3000 besedami. Pogovorom od 98a—102b sledi na naslednjih straneh očenaš, češčenamarija, vera, deset božjih zapovedih v verzih, pet cerkvenih, nato božična in velikonočna pesem ter še

binkošna in očitna spoved z nagovori pred evangelijem in pridigo ter s sklepno besedo po pridigi.

Svoje delo je posvetil Fra Gregorio v italijanskem jeziku msgr. Matiju della Torre 15. marca 1607 v Devinu, nakar je napisal še predgovor dobrohotnemu bralcu (Al benigno Lettore), v katerem govori o razširjenosti slovenskega jezika ter poudarja, da je prav tako vreden vsega spoštovanja in časti kakor kateri koli drugi jezik. Torej, čeprav tujec, je vendar s spoštovanjem in ljubeznijo govoril o našem slovenskem jeziku. Na približno 30 straneh obdela slovensko slovnico, kolikor jo je znal in se mu je zdelo potrebno. To bi bila po Bohoričevih *Horulae arcticae* in Megiserjevem *Dictionarij* 1592, v katerem je povzel po Bohoriču nekaj primerov za sklanje in sprejo, tretja slovenska slovnica! — Zanimivi bi bili primeri iz pogovorov ali molitev in tudi božično in velikonočno pesem bi rad navedel — saj spada data med najstarejše zapiske našega narodno nabožnega pesništva — a bil bi predolg. Povem naj samo, da je jezik, v katerem je Fra Gregorio pisal, kraško narečje, kakor ga govorijo v Devinu in njegovi okolici še danes.

Knjižica je bila pisana za praktične namene, kot smo videli, in ima danes le še jezikovnozgodovinsko vrednost, ker je iz te dobe edini tiskani tekst, na podlagi katerega moremo ugotoviti sta-

nje našega jezika v onem času na ozemlju Spodnje-ga Krasa. Za Posočje je pa glede rabe slovenskega jezika v cerkvi nad vse važen dokument. Slovenski ogovori, katere navaja, so podobni onim iz Goriškega rokopisa l. 1551.

Nel principio della predica si suol dire l'Euan-gelio uolgare de verbo ad verbum, ma prima questa parola, cio e: V ti imene Ochieta, Sina suetiga Duca. Amen. A Mui lubesniue poprej Ker boste slissale ta sueta Euangelia se boste dole pocleiclene, inu boste s andoctiuo molile an Ochia nas ete inu Aue Maria ete tacu recoch.... Tacu se boste gore derzal coker se je Maria Maigdalena derzala, edar so gno bili ti greke odpuschiene, inu se boste snamenuale sten snagnin suetiga crisa. V ti imena Ochieta, inu Sina, inu suetiga Duca. Amen. — Inu boste poslussale ta sueta Wuangelia coker nam pise, inu sprichiuie ta lubesniue canzler, inu sluga bosu Sant N. na tic N. postauie, slatin-skega, na vas iessic tacu recoch. Così finito l'Euan-gelio si dice: Tolicai so te besede danas gniga suetiga Euangelia po Keteric Ochia Bug vsedamogoch odpusti nam vsse nassie greke inu criuisse. — E poi si predica et in fine si soggiogono queste o simil parole: Sadai ne vem cai vam drusiga poueidat coker iest vas perporochim, in vasse varoke, ker so domu gospodi Bogu. V ti imene Ochieta, inu Sina, inu suetiga Duca. Amen. (Dalje.)

Vesti iz Trsta in okolice

IZ ZGODOVINE SEŽANSKIH SEMNJEV

Odkar je bila napravljena državna cesta iz Trsta skozi Sežano v severne kraje, je dobila Sežana važen pomen za trgovino in sploh lujški promet. Vrata v lepšo bodočnost so ji bila takorekoč na sležaj odprla. Res, da se je včasih prej morda kdaj priklalil v Sežano čez hribe in doline — ker takrat Sežanci niso imeli takih cest kakor dandanes — kak kramar ali krošnjar s svojo kramo; ali pa je prišel za nekaj dni na oddih kak zakotni pisatelj ali birci kot poletni jeloviščar v divno sežansko okolico, toda to je bila le malenkost proti poznejšemu trgovskemu in lujškemu prometu.

Znano namreč je, da so Sežanci nekdanj kupovali, oziroma zamenjavali ter prodajali razno blago domačega izdelka in sicer: pladno, musliu, klobuke, sveče, galeto, sadje ter druge drobnarije. Jape Zogarjev je celo prodajal kolačke in srčke iz leca (pečiva) Matija Šonc pa pečene koslanje in ameriške lešnike. Neža Učerjeva pa fige, pomaranče, rožiče ter drugo južno sadje.

To pa je bilo v onih srečnih časih, ko so se v Sežanščini še frlice glasile ter so ob zimskih večerih še kolovrali brneli, katera si sedaj Sežancem bele vrane in menda največje čudo svetel Resnici na ljubo pa moram povedati, da hrani še sedaj kaka stara mamica svoj starodavni kolovral za spomin nekdanjih boljših časov!

Zivahna je bila tudi kupčija s poljskimi pridelki; zelo v čislju je bila takratna »sežanska leča«, kakor tudi znamenite orleške češplje in fige. Takrat so Orleščani tudi prodali marsikak literček kerana, katerega sedaj tako pogrešajo. Da so pa Sežanci kdaj govorili s kresilno gobo in brusi, kakor nekdanj Marlin Krpan iz Vrha od sv. Trojice, tega nam pomankljiva sežanska kronika ne pové. Gočovo pa je, da je marsikatera sežanska mamica oziroma telka ali celo farovška kuharica, marsikatero merico kave utihotapila v svoji nogavici skozi prepovedano tržaško carinsko zaporo za slasten približek!

Kdaj so dobili Sežanci pravico kupovali in prodajali gori omenjeno blago tega ne vé nikdo povedati; nekateri menijo, da še pred cesarico Marijo Terezijo.

Prvi sežanski semenj, 3. maja

na praznik Najdbe sv. Križa, se je bajé ustanovil leta 1816. Ker bi morda koga zanimala zgodovina sežanskih semnje, bom spregovoril nekoliko besed.

Leta 1816. je sežanski grof Leopold Delač, zadnji svojega rodu — kupil sežanski cerkvi krasni umetniški oltar sv. Križa in sicer v Milanu za 30.000 gld. Ker se je kmalu potem k temu oltarju pričelo nekako romanje, kakor trdi uslno izročilo so se posluževali le priložnosti razni trgovci z raznim blagom ter so tako ustanovili nekak semenj 3. maja, katerega so takratne oblasti dovolile in potrdile. Drugi letni in mesečni semnji so se pričeli pozneje. Da bi pa ovekovečil svoj spomin je strček s pod kostanjev (Dr. Rumer), ki je takrat županoval v Sežani, ustanovil 1. 1922 novi semenj in sicer 22. vsakega meseca, dočim je stare semnje 3. maja, 14. septembra, 2. novembra in 17. januarja za enkrat odpravil.

Vsi ti semnji so bili in so še kakor dopuščajo časovne razmere več ali manj obiskovani; vendar v primeru z drugimi, ki se vrše po bližnjih krajih so prvovrstni.

Leta 1898. bi Sežanci kmalu prišli ob semnje, vladar je namreč proti odškodnini prepovedala »Lužišče« za nadaljni živinski trg. To pa zato, ker se je v bližini sezidalo novo državno poslopje za razne državne urade.

Sežanci, ki so si bili takrat v laseh zaradi neumnih strankarskih preprirov, se niso mogli zediniti, kje bi napravili novo živinsko tržišče. Poleg tega so svikale v to stvar še politične oblasti; najbolj pa takratni okrajni glavar Peter Lahajnar, ki bi bajé rad Tomajcem na ljubo semnje preložil v Tomaj. Tako so se nahajali Sežanci med dvema stoloma, v zelo neljubem položaju, iz katerega se izmočati ni bilo prav lahko.

Po mnogem barantanju in prekanju so se Sežanci na predlog Stefana Brstovcovega iz sežanskih Dan, ki je bil tam za nekakega riharja ter ob enem za sežanskega podžupana, končno sporazumeli, da so sklenili napraviti novo tržišče za »Učerjevem klanecu« v tako zvanih »Brajdah«. Pri tem so ubili kar dva komarja na enkrat. Prvič so imeli imeniten prostor za tržišče; drugič pa precej hektarov zemlje iz dotičnih njiv, katero so porabili za novo pokopališče.

Kar je bilo največ vredno je bilo pa to, da so imeli semenj še za nadalje zagotovljen.

Ker so se valovi sovražstva med takratnimi Sežanci pomirili in so sežanski starešine pili brafovščino v takratni goslini »a vagi« je vladal v Sežani nekaj časa mir, seveda le samo do prihodnjih občinskih volitev. Takrat pa so se dajali po starem.

Svoj žolč so pa Sežanci razlili nad okrajnim glavarjem s tem, da so mu napravili mačjo podoknico; za nagrado pa so dobili nekaj dni »šuhkambre«. Drugih posledic ni bilo. Tomajci so pa na svojo jezo spili par litrov v krčmi na »Oglju«. Tako je bilo takrat težko vprašanje sežanskih semnje rešeno!

IZ TRSTA

PONOVI OPOMIN

Tržaška prefektura je izdala opomin, v katerem ponovno opozarja ljudstvo na prefekturne odredbe z dne 13. junija 1944., štev. 482. Ob znaku alarma se morajo takoj vsi napoliti v hišna zaklonišča, v preveliki oddaljenosti pa v najbližje javno zaklonišče.

PADEL S TRETJEGA NADSTROPJA

Zidar Spiridione Giller, star 68 let, je pri delu padel s tretjega nadstropja. Dobil je težje poškodbe po glavi in vsem telesu in je bil prepeljan v mestno bolnišnico.

VELJAVNOST BANČNIH ČEKOV

Medpokrajnska zveza kreditnih in zavarovalnih zavodov sporoča naslednje:

Bančni čeki, ki so v obloku, veljajo tri leta in ne šest mesecev ali eno leto, kakor je bilo pred kratkim objavljeno. To določa tudi zakonodaja v čl. 84. št. 1736 od 21. decembra 1933.

Bančni ček se da izmenjati pri vsaki bančni podružnici in ne samo pri glavni banki, ki je ček izdala. To je v členu 82 točno določeno. Moremo torej bančni ček mirno sprejeti, tudi če je izdan v katerem koli poljubnem kraju, ker se zanesemo, da bo protivrednost čeka v katerikoli bančni podružnici izplačana. Veljavnost čeka ima prav isto vrednost, ka-

kor Bianco-Giro (po čl. 6 navedenega zakona in po čl. 16 zakonodajne odredbe od 14. decembra 1933 štev. 1669. Menični zakon). Tak bančni ček ali menica more krožiti brez podpisa na zadnji strani in velja kot pravovredni bankovec.

EKSPLOZIJA PRI SV. ANDREJU

Neki 25 letni brivec se je z rogo dotaknil na polju domov blizu Sv. Andreja na neko eksplozivno snov, ki je takoj eksplodirala. Brivec je težko ranjen in so ga prepeljali v bolnišnico.

SMRTNA KOSA

V Trstu so umrli te dni 50 letna Albina Piko, 93 letna Uršula Skabar vd. Pirman, 77 letna Sabina Šmid, 14 letna Olga Vodopivec, 67 letni Ivan Kumar, 57 letni Ferdinand Štok, 74 letna Marija Danev-Kette in 90 letna Frančiška Knez-Grilanc.

IZROPANA GOSTILNA

Neznani zlikovci so izropali trgovino Jožefine Borgnolo v Orlandinjevi ulici 43. Iz nekega predala so odnesli 400 lir v gotovini, ukradli so tudi radijski aparat in 5 steklenic olja. Gre za skupno škodo okoli 10000 lir. Tržaška policija poizveduje za krivci.

POSTOJNA

ZELO LEP PRAZNIK

je bil za postojnsko mladino dan pred Miklavžem, ki jo je obiskal v kinogledališni dvorani. Še nikdar ni bila dvorana tako polna, kakor ob tej priliki. Učenci so pod vodstvom svojega skrbnega učiteljskega pripravili lep spored. Najprej je upraviteljica ga. F. Ferencakova nastopila nekaj toplih besed na mladino in starše. Sledila je zborna deklamacija in deklamacija učerca v narodni noši. Za tem sta dva mala harmonikarja zaigra več narodnih pesmi. Zelo je poživila spored deklamacija Cicibana in Čebele. Odlične je bil sanospev »Sem deklica mlada, vesela«. Po deklamaciji »Miklavžev« so otroci zapeli »Moj očka ima konjiča dva« ter »Venček na glavi«. Med tem pa se je že oglašil iz daljave zvonček, ki je oznanjal Miklavžev prihod. Na odru zbrani otroci so mu zapeli dobrodošlico. Miklavž, ki je bil v spremstvu angeljev in parkljev, se je zahvalil postojnski mladini za prisrčen sprejem. Naročil jim je, da morajo ubogati starše in da morajo biti pridni v šoli, doma in v cerkvi. Sledila je razdelitev daril. Prisrčnega Miklavževega prihoda ne bo postojnska mladina nikdar pozabila.

† MELINK RUDOLF

Dne 1. decembra se je ponesrečil pri vršenju svoje dolžnosti stražar † Rudolf MELINK. Doma je bil iz Krstenice pri Kanalju ob Soči. Pogreb

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

je bil v nedeljo 3. t. m. ob ob. 10 uri na župnijskem pokopališču v Postojni. Naj počiva v miru!

Namesto venca na grob † Ludvika Gorla so darovali častniki in podčastniki bataljona v Postojni 980.— lir na ranjenca. V imenu ranjencev srčna zahvala vsem darovalcem.

IL. BISTRICA

Pri nas nabirajo slovenske knjige za javno knjižnico zelo uspešno. Vrli nabiralci so zbrali tudi precej denarja. Tako je bilo omogočeno, da se je knjižnica dne 30. novembra lahko odprla. — V Kosezah pri Ilirski Bistrici je bila dne 3. decembra lepa proslava dobrovoljcev in slovenskih narodnih stražarjev. Zbrana je bila tudi množica ljudstva in šolske mladine. Zelo globok vplisk je pustilo pelje zbora bogoslovcev. Vojaštvu in množici je spregovoril Djevdjevič.

Gospodarske vesti

Pariški časopisi merajo štediti s papirjem

Gospodarski minister de Gaullove vlade Mendes-France je nedavno izjavil, da bodo zaloge časopisnega papirja v Parizu najbrž pošle že sredi decembra, ostale zaloge papirja pa sredi februarja prihodnjega leta, če ne bo omogočeno nujno potreben uvoz papirja in če domače tvornice ne bodo mogle kmalu obnoviti obratovanja. V tej zvezi poročajo iz Pariza, da je bila pri vseh pariških časopisih naklada prisilno znižana za 25% in je bil vrhu tega zmanjšan obseg listov.

Ameriško posojilo Franciji

Kakor poročajo iz Basla, se Francija trenutno pogaja z Zedinjenimi državami za najetje posojila v višini dveh milijard dolarjev. Izkupiček tega posojila bo v prvi visti namenjen delni obnovi dežele. Zedinjene države bi na račun tega posojila dobavile predvsem vagona in lokomotive ter železniški material. Slična pogajanja z angleškimi finančnimi krogi so ostala brezuspešna, ker Anglija ne more dobavljati potrebnega materiala.

Cenitev škode v Sovjetski zvezi

V pariškem radju je bivši francoski letalski minister Pierre Cot ocenil materialno škodo, ki jo je v sedanji vojni utrpela Sovjetska zveza, na 250 milijard zlatih rubljev. Kaj pomeni ta vsota, si lahko predstavljamo, če pomislimo, da je znašala vsa škoda Francije in Belgije v prvi svetovni vojni skupaj le 14 milijard zlatih rubljev.

Narte Velikonja:

Vesele zgodbe z Goriške

JUNČEK

Moja stara mati Barbara se je kot mlada vdova drugič poročila. Brač njenega drugega moža je bil posestnik na Otavah pri Si Vidu nad Cerknico, torej nad osm ur daleč od Dola. Nekoč je obiskal brata in pri tem obisku kupil kozo. Ostal je dolžan dva krajcarja. Barbara mu je trdila, da ni treba na to misliti, naj bo pa koza toliko ceneje, a on je vztrajal, da sta se pošteno zmenila. In kar je pošleno zrenjeno, mora biti tudi pošteno plačano.

Tako sta se tudi poslovila, pričemer je morda Barbara mislila, da jo njegov obisk — pogostitev in morda tudi postelja — več stane ko dva krajcarja.

In ni verjela svojim očem, ko je »stric z Otave« primahal drugo

nedeljo ves truden in zbit z Otav na Dol in že od daleč molil dva krajcarja.

»Kajli, kar je pošleno je pošleno, in kar je zmenjeno«

Po dokazu te skrajne pošlenosti in po pogostitvi je Barbara, kmečka gospodinja, pokazala še hlev in v njej živino. Morda tudi nekoliko zato, ker je »stric z Otave« branil bratu vzeli vdovo z dvema otrokoma (mojim očelom in njegovim bratom). Holetja se je pobahala. Naenkrat so oči obstale stricu na junčku, ki je stal v kolu.

»Če ne bi vedel, da je moj doma, bi mislil, da je tu«; je pomislil z jezikom in počil s prsi. »Prav tak! O, to bi bil pai!«

»Saj je naprodaj!« je dejala Barbara.

»Naprodaj, naprodaj, a jaz ni-

mam denarja s seboj!«

»Moj Bog, da bi pa tebi ne dala? Brač si možal!«

»In če nimam denarja s seboj. Veš, jaz sem navajen koj plačati!«

»In kdo je prinesel dva krajcarja tako dolgo pot?«

Nazadnje ga je pregovorila, da je junčka odpeljal.

Moja stara mati je bila takrat stara trideset let, umrla je stara 96 let, odnjene smrti je že 20 let, a fisti junček še ni plačan!

Ko sem to pripovedoval, je nekdo rekel:

»In junček? Ali ta še živi?«

»DA SE BO POZNALO!«...

Enorazrednico v našem naselju so ustanovili 1. 1884. Imela je samo učitelja Čibeja. Nekateri učenci so bili že stari. Tako je sedel v šoli tudi Dolški Zula (Janez Vidic) Korenjak in velikom po telesu, a sicer — no da, Newfounu bi bil sijajno pomagal — prenašali,

Nadzoroval jih je nadzornik Vodopivec.

»Kaj dela tu oni veliki mož v zadnji klopi?« je vprašal po nemško.

»Učencec je«, je odgovoril Čibej. Poklical je Janeza k tabli, naj napiše nekaj besed (s črkami, ki so se jih naučil). Janez je drsal po tabli, da so leteli drobci krede po sobi.

»Ne tako močno!« je dejal nadzornik.

»Se bo pa bolj poznalo!« In se je res poznalo še dve leti in dlje.

VRAGOV!

Zupni upravitelj Mežnarič je nekoč moral prenočiti v šoli izven fare. Vstal je zgodaj, da bi molil brevir.

Nadučitelj Čibej mu je voščil dobro jutro in ga vprašal, kako je spal.

Mežnarič: »Dobro, vse je bilo dobro, samo zjutraj nisem mogel več zatisniti očesa. Kde bi ga pa tudi zatisnil ob tako strašnem

pogledu? Kamor sem se ozrl, sami hudiči iz sten. Pravim: sami hudiči iz sten. Pravim: sama hudiči — (spal je namreč v tako zvani lovski sobi, kjer so bile razne trofeje, predvsem smakovo rogovje) — kar slišalo me je, da sem začel moliti. Gledal sem, če je kje kakšen križ ali druga sveta podoba, pa nič. »Zato«, sem si mislil, »ima hudič v sobi takšno oblast. Dokler se nisem lotil brevirja, me je kar treslo!«

LENUH.

Janez Vidic (Dolski Zula smo rekli otroci) je bil lenuh že v pregovoru. Pravili so, da je ob slabem vremenu stopil na prag, pomotil prst v dež in vlago in dejal:

»Danes res ne morem nikamor, ker je slabo vreme!« In je šel nazaj v hišo. Če je sijalo sonce, je stopil v senco pred hišo in dejal:

»Danes pa res ne grem nikamor, ker tako pripeka!«